

प्रभु तरुण

वर्ष ५६

अंक १०

मुंबई

१६ जून, २०२३

पाने ६

किंमत रु. १

(स्थापना : तारीख २५ ऑगस्ट १९२३)

तत्वाचा बंदा जीव । मूर्तीला कोण विचारी?

www.prabhutarun.org

संपादिका: सुहासिनी कीर्तिकर

कार्यकारी संपादक मंडळ : मिनाक्षी जयकर, मयुरा नायक, संजना कोठारे, वैजयंती कीर्तिकर

संपादकीय

असा धरी छंद

—सुहासिनी कीर्तिकर

हा वसंत ऋतु असला तरी सध्या ऋतुमान तीव्र उन्हाळ्याचेच आहे. पूर्वी घराघरात उन्हाळी कामे असायची. म्हणजे हळद, मिरी (तिखट), मसाला करणे हा व्याप असायचा. पापड, कुरड्या, साबुदाण्याच्या फेण्या उन्हाचा फायदा घेऊन घरोघरी गच्चीत वाळत पडायच्या आणि कुरकुरीत खमंग तोंडी लावण्यांची बेगमी व्हायची. वर्षभराचे गहू, तांदूळ, डाळ, चिंचगोळे, मीठ बरण्यांतून भरले जायचे. ओल्या कोकमांचे सरबत - कैरीचे पन्हे या अशा उन्हाळ्याला गारवा आणायचे. त्यासाठी कोकम आणून- त्यांच्या बिया काढून साखर मिठात घोळवून गच्चीत उन्हात बरण्या बसायच्या. छान पाक (रस) आतल्याआत तयार व्हायचा. श्रावणाची सोय म्हणून कैरीची आंबोशीही या उन्हाला सामोरी जाऊन बरण्यांना सोबत करायची. शेवळांचे सांबारे उन्हाळ्यात व्हायचेच; पण भाद्रपदातही कोलंबी, करंदी घालून केलेले सांबारे, 'ऑफ सिझन'ची खासियत म्हणून केलं जायचे. म्हणून शेवळे बारीक कापून ती गच्चीत कडकडीत वाळवायची अन् मग साठवणीत ठेवायची. आता हे सर्व साठवणे फक्त आठवणीत मुरत पडले आहे. 'ऑन लाईन'च्या नव्या युगात ही सर्व साठवणीची 'फ्रेम' फक्त आठवणीत उरली आहे. अर्थात् मुरलेले लोणचे जसे अधिक चवदार लागते तसे या आठवणीही चघळताना अधिक चवदार होतात. उन्हाळ्याच्या आठवणीत आणखी एक भर घालणारी गोष्ट म्हणजे दुपारच्या निवांत वेळी उशांचे अन्ने भरणे, परकरासाठी क्रोशेने लेस विणणे, फ्रॉकवर नवीन टाका शिकत भरतकाम करणे, शटलचे टेबलक्लॉथ करणे, दारांची फुंकण्यांची स्वस्तिक असलेली तोरणे तयार करणे, बेडशीटवर रंगकाम

करणे, झबल्यांना 'हनिकोंब' ने देखणे करणे असा अखंड उद्योग चालायचा. मग कधीकधी पाहुण्यांबरोबर दुपारी पत्ते खेळण्यात पिसल्या जायच्या... खेळ तर अगणितच. सगळे सामूहिक भावना सुदृढ करणारे दणकट खेळ. उन्हाळ्याच्या काहिलीत सामूहिक आनंद नुसता लाह्या तडतडाव्या तसा तडतडत रहायचा. अशा समूहाने भोगल्या जाणाऱ्या आनंदाबरोबरच एकल आनंदही उन्हाळ्याला गारवा द्यायचा. कोणता एकल आनंद?... विचारता काय? मंडळी; आठवा ना! घरात खूप माणसांची आणि कामांची गजबज आहे. हो! आहेच. पण एखादा शांत कोपरा पकडून किंवा गादीवर उपडे पडून गोष्टींची पुस्तके वाचल्याचे आठवते की नाही? नुसतेच वाचल्याचा हा आनंद नव्हता. म्हणजे 'टाईमपास' नव्हता कधीच. सुट्टीतल्या या पुस्तकांनी आपलं सर्वांचेच बालपण बाळसेदार केलंय. त्यात सानेगुरुजींच्या गोड गोष्टी असायच्या. नाथमाधवांच्या ऐतिहासिक रहस्यकथा / कादंबऱ्या असायच्या. गोटाचा, चिंगी यांच्या उद्योगांनी आपण वाचकच 'उद्योगपती' किंवा 'उचापती' वीर व्हायचो. 'अरबी सुरसकथा' काल्पनिक असल्या तरी त्या सुरसच असायच्या. रहस्यकथांमध्ये साहस कोलांट्या उड्या मारायचे. 'चांदोबा' मद्रासी चित्रे मिरवत नवनवीन माणसे ओळखीची करायचा. कुमारवयीन (पौगंडावस्थेतील) अचाट काहीतरी करून दाखविणाऱ्या वा मनी असलेल्या भावनांना या अशा गोष्टींनी भारलेपण यायचे. जंगल सफारी, सिंदबाद सफारींबरोबर आपली कुमारवयीन जाणीव सफर करायची. एनिड ब्लायाटनच्या कथा फास्टर फेणेबरोबर धावायच्या. आर्चीस कॉमिक्स रंजन करायची. सिंदबादबरोबर सातच काय; अनेक

सफरी उन्हाळ्याला पालाण घालून कुठेकुठे फिरवायच्या. गलिब्लरचा प्रवास आपोआप व्हायचा. डॉन क्विक्झोटसारखा विक्षिप्त वीर आपला वाटायचा. 'द लिटल प्रिन्स' सारखी अद्भूत कथा मन रिझवायची. ही कथा कुमारांसाठीच तर असायची. म्हणजे सुट्टीतल्या आनंदाला वाढविणारी आणि वेगळेच काहीतरी दाखविणारी. लेखक आन्तुआन द सँतक्झ्युपेरी यांनी हे पुस्तक छोट्या मुलाला अर्पण केलेलं आहे. का? तर ते म्हणतात, "त्याच्यामधून हा मोठा माणूस वाढला. तशी सगळीच मोठी माणसं कधीतरी छोटी मुलं असतातच. जरी त्यांच्यापैकी फारच थोड्यांना हे आठवत असतं!" खरंच आहे हे. हो! पण मंडळी; आपल्या सर्वांना हे नक्की आठवत असणारच. कारण उन्हाळ्यातील सुट्टीतला हा पुस्तकांचा गारवा अजून आपल्याला पुरून उरला आहे. या अशा कथांबरोबर त्याकाळी रहस्यकथा, विज्ञानकथांनीही आपले बोट धरलेलं होते. चरित्रकथांवरही भरणपोषण होत होते. महाभारत, रामायण अशी महाकाव्ये छोटछोट्या आकारात 'जय-विजय' यांचे जगणे दाखवत होत्या. काल्पनिक पुराणकथांनी श्रद्धेला खतपाणी घालत होत्या. आठवतंय का?... या अशा पुस्तकांची आपण पारायणे केलेली असत. त्यांचे गारूड कायम असे. पण बाल्य सरतासरता सुट्टीमध्ये अशा अंधाऱ्या कोपऱ्यात वा बिछान्यात पडून वाचता वाचता उन्हाळा सांद्र होई, मनाचे वय वाढे. मग पुस्तके आपले बोट धरून आपल्याला सांद्र प्रीतिकथांकडे घेऊन जात. फडके-खांडेकर, माडखोलकर आपले वाचनीय सुहृद होत. देशप्रेमाच्या उदात्त भावनेत शरीरप्रेम वा आकर्षण बेमालूम कालवले जाई. आज वाचली ती वर्णने तर हसू येईल; अशा वर्णनांची ग्लानी दुपार सरली तरी पिच्छा सोडत नसे. सर्वांमध्ये असूनही मग उन्हाळी सुट्टीत आपले असे वेगळे जग निर्माण होई. सुट्टी अधिक हवीहवीशी वाटे. पाहुणे म्हणून आलेल्या सखळ्या, चुलत, मामे-

आत्ये भावंडांच्या असण्याला, त्याच्याबरोबर केलेल्या उन्हाळी कामांना, त्यांच्याबरोबर खेळलेल्या खेळांना मनातील पुस्तकी कल्पनाविलासाने अधिकच आंबट गोड चव येई. वाचनाने आणलेली ही खुमारी असे. उन्हाळ्यातील हा 'वसंत' आज आठवताना त्याची आजच्या काळाशी उगाचच तुलना करावीशी वाटतेय. आज लहान मुलांसाठी वा कुमारांसाठी 'वयम्' सारखी मासिके आहेत. तेव्हा 'कुमार' होते म्हणा. पण पुस्तके तुलनेने फार नव्हती. आज बालवाडमय, कुमारवाडमय फोफावते आहे. आपल्याच ज्ञातीतील डॉ. सुमन नवलकरांसारखे लेखक बालकथा, बालकादंबऱ्या, बाल कविता देत आहेत. आजची कुमारांसाठी असलेली पुस्तके आकर्षक आणि सचित्र असतात. काही बालांसाठी असलेल्या पुस्तकांत तुमच्यातील चित्रकाराला जागे करणारी कोरी पाने असतात. कथा वाचा आणि काढा चित्रे. 'एकावर एक फ्री' प्रमाणे. खूप समाधानाची बाब म्हणजे सुट्टीत आजही वाचन रंग भरत आहे. पूर्वीची वाळवण इतिहासात जमा झाली. वर्षभराची साठवण करणे 'कालाय तस्मै नमः।' म्हणत भूतकाळ झाले. उन्हाळ्याच्या सुट्टीत घरी पाहुणे येणे आणि सुट्टीने आनंदाने शिट्टी मारणे बंदच झाले. आता सुट्टीचा 'प्लॅन' असतो. 'दूर' आखली जाते. कुणाच्या घरी नव्हे; तर शेतघरांत किंवा हॉटेलमध्ये मुक्काम पडतो. पापड, कुरड्या, शेवया, फेण्या कोलोस्टरोलला आव्हान देत स्वयंपाकघरातून बाहेर पडल्या. आता अनेक घरांत अपरिहार्य कारणांमुळे 'स्वयंपाकही नसतो. पाहुण्यांसह 'हॉटेलिंग' ही नवीन जीवनशैली झाली आहे. घराघरात टीव्ही, एसी सर्रास घरपण राखता आहेत. एसीचा कृत्रिम गारवा, बाहेरची कृत्रिम पेये, वॉटस् अॅप वा मोबाईलवरील संवाद, जिम-सालसा-वॉक हे जीवनसाथी झाले आहेत. (पान २ कॉलम १ वर)

संपादकीय

(पान १ कॉलम ४ वरून)

मंडळी, काळाच्या सरकत्या पट्ट्यांवरून भरभर चालताना पुढची पिढी नवीन जीवनशैलीला सामोरी गेली. पण सर्वच काही भूतकाळात जमा झालेले नाही. आजही नवीन पिढीला ई-पुस्तके साथ देतात. अनेक तरुणांच्या घरात ('बार' व्यवस्था असली तरी) स्वतःची लायब्ररी असते. भले ती मराठी पुस्तकांचीच असेल असे नाही. पण मनाला गारवा देणाऱ्या वाचनाला खतपाणी घालणारी असतेच असते. चांगल्या कादंबरीवर एखादा चित्रपट आला तर तो पहाण्याआधी ते पुस्तक वाचण्याची धडपड आजची 'धडपडणारी मुले' (हा सानेगुरुजींचा शब्द!) करतातच करतात. ती वेगवान प्रवाहात असली तरी या त्यांच्या वाचनवेडामुळे प्रवाहपतित होत नाहीत.

आणखी एक; स्वतःच्या संग्रहातील पुस्तके ती जाणीवपूर्वक सांभाळताना समाजभावनाही सांभाळतात. गरजू, गरीब मुलांना या हाताचे त्या हाताला कळू न देता पुस्तकांचे दान देतात. पूर्वी फिरती वाचनालये होती. आजही आहेत. पण आजच्या मुलांचे पुस्तकदान सहज आणि स्वभावगत आहे. मंगेश पाडगावकरांनी गरीब मुलांचे कवितेतून वर्णन करताना पुढील शब्दांत केले आहे.

'या फुटपाथवरच्या पोरांचे राष्ट्र कुठले?

यांच्यावरी पाखर धरील असे निशाण कुठले?

यांचे पुराण कुठले, कुराण कुठले, धम्मपद कुठले?

यांच्यासाठी उषःकाल होईल असे क्षितिज कुठले?

शिबी ओठात दाटून यावी कचकचीत

तसे यांना गर्भात घेऊन दारिद्र्य गरोदर राहिले

किती एक वाहून गेले गटाराशी इमान राखून

किती एक चिकटून राहिले आयुष्य चिवटपणे...'

या चिवट आयुष्याला जीवंत करण्यासाठी आपल्या घरातली तरुणाई त्यांना वाचनाची संजीवनी देते आहे. म्हणूनच, त्यावेळची उन्हाळ्यातली शीतलता आजही आहे. वेगळ्या शैलीत, वेगळ्या रूपात. वेगळ्या जाणीवा घेऊन.

आपण फक्त 'जुने जाऊ द्या मरणालागुनि

जाळून किंवा पुरून टाका' प्रमाणे जुने शीतल करणारे उन्हाळे पार करित निर्मळ मनाने आजला सामोरे गेले पाहिजे.

पूर्वीचे छंद आठवताना हा नवी नजर असलेला छंद लावून घ्यायलाच हवा. सगळ्यांनीत.

*

आठवणींच्या साठवणीतून

आईस्फूटची गाडी

-डॉ. सुमन नवलकर

(६)

असे कॉर्नेटो आणि अमूलचे कोन नव्हते तेव्हा. 'सॉफ्टी'ही नव्हतंच. घराघरांतून फ्रीजही नव्हते. उन्हाळ्यात आईस्क्रीम बनायचं ते फक्त 'आईस्क्रीम पॉट' मधेच. घरात थंड पाणी असायचं ते माठाचंच. पावला-पावलावर आईस्क्रीमची आणि कॅंडीची दुकानं नव्हती. प्लास्टिकच्या पातळ नळकांड्यातला पिशवी एका बाजूने दातांनी उघडून चोखून खायचा 'पेप्सी'ही नव्हता. पण मधल्या सुट्टीत शाळेच्या कुंपणाबाहेर आईस्फूटची गाडी उभी असायची. पण शाळेत जाताना दप्तरात डबा ठेवला जायचा. मधल्या सुट्टीत शाळेच्या कुंपणाबाहेर जाऊन गाडीवरच आईस्फूट किंवा समोरच्या भेळवाल्याकडे जाऊन भेळ खायची परवानगी नसायचीच. खिश्वात पैसे खुळखुळत नसायचेच. 'खुळखुळत' हा शब्द वापरणं योग्यच होत त्या दिवसांचं वर्णन करायसाठी. कारण तेव्हा नाण्यांमधेच 'क्षुधाशांती' होऊ शकत असे. नोटांची गरज भासायचीच नाही कधी. मी जरा लांबच्या शाळेत होते. पण घरासमोरही एक शाळा होती आणि त्या शाळेलाही मधली सुट्टी असायची. त्यामुळे या समोरच्या शाळेच्या कुंपणाबाहेरही एक आईस्फूटवाला उभा असायचा आणि तो घराच्या गॅलरीतून दिसायचाच.

आई-दादांबरोबर कुठे बाहेर गेलं की आईस्क्रीम-कॅंडी असं मिळायचं. 'क्वालिटी' आणि 'जॉय' अशी दोनच नावं तेव्हा आईस्क्रीमच्या क्षेत्रात ओळखीची होती. व्हॅनिलाच्याभोवती चॉकलेटचं कवच असलेली कॅंडी, मंगो आणि ऑरेंज अशा आईस्कॅंडी असा तुटपुंजा आईस्क्रीम-परिवार बाजारात उपलब्ध होता. त्या मानाने शाळेच्या बाहेर उभ्या असलेल्या आईस्फूटच्या गाडीत वैविध्यपूर्ण पर्याय असत. गॅलरीतून डोकावल्यावर ते दिसत आणि काखेत हा आईस्फूटगाडीचा कळसा असताना जॉय-क्वालिटीच्या गावाला वळसा घालणं वेडेपणाचं वाटायचं.

धाकटा खूपच लहान. पण आम्ही मोठी दोघं आईभोवती आईस्फूटसाठी भुणभुणायचो. आईस्फूटच्या गाडीला वरती दोन-दोन झाकणं. गाडीभर लाल - हिरव्या - पिवळ्या - केशरी रंगांच्या सुंदर-सुंदर आईस्फूटची चित्रं असायची. आणि या सर्व रंगांची आईस्फूटस् गाडीत उपलब्ध असायची. बाहेरून चॉकलेट आणि आत व्हॅनिला असा, क्वालिटी आणि जॉयपेक्षा स्वस्त पर्यायही या गाडीत उपलब्ध असायचा. पण आम्हाला

रंगी-बेरंगी आईस्फूटस्मधेच रस असायचा. जिज्ञासा वाटायची आणि आईने आपल्या इतक्याशा मागणीला दाद का देऊ नये, असा विचार मनात यायचाच.

शेवटी आम्ही सततच्या लावलेल्या तगाद्यापुढे आईने शरणागती पत्करली आणि थोडीशी चिल्लर हातात टेकवून आईने भाईला आईस्फूटच्या गाडीकडे जायची परवानगी दिली एकदाची. तेव्हा मला भाईचा किती हेवा वाटला होता म्हणून सांगू! तो आपल्यापेक्षा मोठा असल्याची असूया तेव्हा प्रकर्षाने वाटली होती. भाई तीन मजले खाली उतरून रस्ता ओलांडून आईस्फूटच्या गाडीपाशी जाऊन गाडीत डोकावून दोघांसाठी आईस्फूट घेऊन पुन्हा रस्ता ओलांडेपर्यंत मी गॅलरीच्या कठड्याला चिकटूनच उभी होते. तो कॉलनीच्या कमानीतून आत शिरल्यावर मी दारापाशी जाऊन त्याची वाट पाहत उभीच. मधल्या काळात आईने स्वैपाकघरात जमिनीवर दोन वाट्या मांडल्या. तेवढ्यात भाई आईस्फूट घेऊन घरी पोहोचलाच. तो हात-पाय धुवून येईपर्यंत माझं आईस्फूट घेऊन मी स्वैपाकघरात जमिनीवर बसकण मांडली आणि डाव्या हातात वाटी पकडून उजव्या हाताने आईस्फूट तोंडापाशी नेऊन त्याचा आस्वाद घ्यायला सुरुवातही केली. तेवढ्यात भाईही येऊन बसला शेजारी. आपापल्या डाव्या हातात आपापल्या वाट्या आईस्फूटच्या खाली पकडून आनंद घेणं चालू होतं. पण गळणारे थेंब हट्टी मुलांसारखे वाट्यांमधे न पडता कपड्यांवर, जमिनीवर असेच टपकत होते. आईने धाकट्याला दुसऱ्या खोलीत थोपवून धरलं होतं. तो इतका लहान होता, की गाडीवरच आईस्फूट देणं त्या काळीही तसं त्याच्यासाठी धोक्याचं होतं.

आईस्फूटच्या गाडीतून निरनिराळ्या रंगांची आईस्फूटस् गाडीवाल्याला काढून देताना लांबून पाहून जितकं काही गमतीचं आणि आस्वाद असेल असं वाटलं होतं, तसं प्रत्यक्षात काही नव्हतंच. हात लाल रंगाने माखत होते, कपड्यांवर लाल डाग पडत होते, पण चव मात्र कलिंगडाच्या लाल फोडीइतकीही गमतीदार नव्हतीच. चोखत होतो, तस-तसं आईस्फूट पांढरं पडत चाललं होतं. थोडंसं आंबट-गोड पाणी, या पलीकडे आईस्फूटचं थंडगार असणं फक्त आमच्यासाठी गमतीचं होतं. 'गाडीत आणखी कुठल्या-कुठल्या रंगांची आईस्फूटस्

होती, असं विचारण्याचा मी प्रयत्न केला खरा. पण बर्फामुळे जीभ जड झाली होती. त्यामुळे मी काय बोलत होते, ते खुद्द मलाही कळत नव्हतं. 'नंतर बधीरपणा गेला की विचारू' असा विचार करत मी मग आईस्फूटवरच लक्ष केंद्रित केलं.

भराभर वितळणाऱ्या आईस्फूटला भराभर संपवणं महत्वाचं होतं खरं. पण ते भाईच्या आईस्फूटच्या आधी संपणंही योग्य नव्हतं. आपलं आईस्फूट संपल्यानंतर भाईच्या हातातल्या न संपलेल्या आईस्फूटकडे पाहणंही क्लेशकारक झालं असतं. वातावरणातला उष्ण दोन्ही आईस्फूटसुना सारखाच लागत असल्यामुळे दोघांचीही आईस्फूटस् तशी एकाच वेळी संपली. वाट्यांमधे नेमके गळलेले चुकार थेंब नंतर वाटी तोंडाला लावून संपवले आणि लाल रंगात रंगलेल्या काड्या कचऱ्याच्या डब्यात टाकण्यापूर्वी चोखून आम्ही वॉशबेसिनपाशी मोर्चा वळवला. दोघांनीही एकमेकांसाठी न थांबता मधे-मधे हात खुपसून तोंडाला-नाकाला- हनुवटीला पाण्याचे हात लावले. दोघांच्या घुसाघुशीत दोघांनाही वेळ लागला. बेसिनखालीही पाणी झालं. पण जिथे आईस्फूट घेऊन बसलो होतो, तिथल्या जागेबरोबर बेसिनखालचं पाणी पुसायलाही आईने जास्त का-कू केलं नाही आणि आईस्फूटसोहळा संपत्र झाला एकदाचा.

गंमत म्हणजे धाकट्याला आईने दुसऱ्या खोलीत खेळवत ठेवलं होतं. त्यामुळे आमचे लाल हात- लाल ओठ पाहून त्याने बोटं दाखवत- दाखवत जे काही प्रश्न विचारले, त्यांना समर्पक उत्तरं देता-देता माउलीची तारांबळ उडालीच थोडी-फार. पण तेवढ्यात तिला लॉलीपॉप नावाच्या पेपरमिटची त्या काळची आवृत्ती एका डब्यात उपलब्ध होती, त्याची आठवण झाली. तेव्हा लॉलीपॉप बॅडमिंटनच्या रॅकेटसारखं लांबट-गोल-चपट आणि लाल रंगाचं असायचं. पांढऱ्या काडीला, किंवा झाडूच्या काडीसारख्या पोकळ काडीला ते जोडलेलं असायचं. त्यानेही ओठ-जीभ लाल व्हायची. लहान बाळ असलेल्या घरांत ते हमखास सापडायचं. तर ते लॉलीपॉप आईने त्याला दिलं. आधी बाहेरून लपेटलेल्या पारदर्शक कागदासकट घ्यायचं, मग त्याने तो कागद स्वतः काढायचा प्रयत्न करायचा, मग ते आईच्या पुढ्यात धरायचं आणि तिने तो पारदर्शक कागद काढून दिला की ते चोखत बसायचं. या सगळ्यात धाकटा रमून गेला. चिकट हात, चिकट तोंड आणि फिरत-फिरत आस्वाद घेतला तर जिथे-जिथे हात लावेल ते सगळं चिकट. यात आईचा वेळ नंतर जाणारच होता. त्यामुळे तो लॉलीपॉपबरोबरच्या अनुभवविश्वात

(पान ५ कॉलम १ वर)

'हर्ष'

शून्य ते शून्य

-हेमंत विनायकराव तळपडे

काय घेऊन आलो मी
काय घेऊन जाईन
जीवन असेच सरता सरता
अनंतात विरून जाईन
खरंच या मानवी आयुष्याचे हे
जीवंत सत्य आपणास बऱ्याचदा
उमजतही नाही आणि यदाकदाचित
ते उमजले तरी ते सहजपणे
स्वीकारण्याचे धारिष्ट्यही आपल्यात
नसते. अनेक उपदेशकांनी आपणास
मार्गदर्शन करता करता आपल्याला
एकाच गोष्टीवर भर देण्यास
सांगितले आहे आणि ती म्हणजे
आपला वर्तमानकाळ. कारण
आपला भूतकाळ हे आपले अतीत
असले तरी भविष्यकाळाबद्दल
आपण पूर्णपणे अनभिज्ञ असतो.
तसे पाहता मानवी आयुष्य या
शून्य ते शून्य परिघामध्ये फिरत
असते. आपला जन्म आपल्या
आयुष्याच्या शून्य अंशावर होतो.
एखाद्या अर्भकाचा जन्म खऱ्या
अर्थाने गुंतागुंतीची प्रक्रिया असते.
या अर्भकाच्या आईने नऊ महिने
नऊ दिवस त्याचा सांभाळ आपल्या
उदरात केलेला असतो. इतकेच
काय तर; या अर्भकाला जन्म
देताना तिला अनंत प्रसुतीवेदना
सोसाव्या लागतात. काही वेळा तर
ही माता या प्रसुतीच्या वेळी
दगावण्याचीही शक्यता असते. पण
ही जननी या वेदना निमूटपणे सहन
करते आणि या शून्य अंशावर हे
अर्भक या जगी अवतरते. तेव्हा ती
माता त्या प्रसुतीवेदनांनी कितीही
क्लांत झालेली असली तरी तिच्या
चेहऱ्यावर एक स्वयंतृप्तीचे तेज
असते. तेथे उपस्थित सगेसोयरे या
क्षणी एका वेगळाच आनंद अनुभवत
असतात. काहीजण खुशीने
हसतात, नाचतातदेखील; तर
काहीजण या अनमोल क्षणी
आनंदाश्रू टाळतात. या जगात ते
अर्भक शून्य अंशावर जन्म घेते
तेव्हा जरी सगेसोयरे, आप्तस्वकीय
जवळ असले तरी खऱ्या अर्थाने ते
एकटेच या जगी येते.
यानंतर काळाच्या परिघावरील
जीवनकाटा अंशाअंशाने पुढे
सरकतो. त्या बाळाचे शैशव फारच
आनंदाचे असते. त्याच्या एका
स्मितहास्याने घरातील वातावरण
बदलते. त्याचे हास्य, दुडुडुडणे,
त्याचे बोलणे बोल सर्वांनाच हवेहवेसे
वाटतात.
यानंतर या बाळाच्या संस्कारित
जीवनाचा टप्पा सुरू होतो. त्याचे
बालसंस्कार, स्तोत्रे, वैयक्तिक
स्वच्छता, मूलभूत शिक्षण या गोष्टीची
त्याचा परिवार खास काळजी घेतो.

त्याच्या बालपणात आमचे बाळ कसे
हुशार आहे याविषयी बोलताना
त्याचे आजीआजोबा आईवडील,
आत्या, मामा, काका, मावशी
थकत नाहीत. बऱ्याचदा तो जे
मागेल ते त्याला मिळते आणि तो जे
करेल त्याचे कौतुकही होते. या
दरम्यान त्याच्या आयुष्याचे नवे पर्व
सुरू होते. तो शाळेत दाखल होतो.
नंतर हळूहळू शालेय शिक्षण संपवून
महाविद्यालयात येतो. तोपर्यंत त्याला
स्वतःची खास ओळख नसते. तो
शशांकचा मुलगा, सुप्रियाची मुलगी
अथवा सुलभाकाकूचा नातू म्हणूनच
समाजात ओळखला जातो. यानंतर
महाविद्यालयीन जीवनात तो काही
निर्णय स्वतः घेण्यास सक्षम झालेला
असतो. मग ते त्याच्या शैक्षणिक
कारकीर्दीचे असोत वा इतर करीयर
विषयक असोत. यौवनातील त्याची
ही वर्षे एखाद्या फुलपाखरासारखी
रंगबिरंगी असतात. जीवनाचा खऱ्या
अर्थाने मुक्तपणे उपभोग घेण्याचा
खरा कालावधी हाच असतो. पण हे
यौवन म्हणजे एक दुधारी शस्त्रच
असते. काहीवेळा या टप्प्यावर तो
व्यसनांकडे आकर्षित होतो. मग
सिगरेट ओढ, मदिरा पी अथवा
जुगार खेळ यासारखी प्रलोभने
त्याला आकर्षित करतात.
कधीकधी या कोवळ्या वयातच तो
अथवा ती आपला जोडीदारही
निवडतात आणि काही वेळा तर
मला या जोडीदाराबरोबरच लग्न
करायचे आहे असे घरच्यांना सांगून
घरात वादंगही माजवतात.
पण काळ मात्र आपली
अंशात्मक गती सोडत नाही. शून्य
अंशावरून आता काय ९० टक्के तो
१२० टक्के अंशाकडे सरकत
असतो. या काळात शिक्षण
संपल्यावर अर्थार्जनासाठी तो तयार
होतो. मग चांगली नोकरी, धंदा
अथवा व्यवसाय याकडे त्याचा कल
असतो. आणि बऱ्याचदा तो या
निर्णयी सक्षम सिद्ध होतो. पण येथेच
आपल्या जीवनात एक 'मी' रुपी
अहंकार शिरकाव करतो. तो आता
स्वतःची ओळख समाजात 'मी'
रूपाने ठसविण्याचा प्रयत्न करतो.
पण काहीवेळा तर तो यशस्वीही
होतो.
मग कालचक्र पुढे सरकते. या
अंशावर तो लग्न करून जीवनात
स्थिरावतो. त्यानंतर त्याच्या संसार
वेलीवर मुलाबाळांच्या रूपाने कोमल
पुष्पेही उमलतात. याच काळात
बऱ्याचदा मुंबईपुण्यासारख्या मोठ्या
शहरात रहाण्यासाठी तो कर्जही घेतो
(पान ४ कॉलम ३ वर)

काही नवे - काही जुने

साता जन्माची खरेदी

-नंदकुमार विजयकर

चिंटू 'सकाळ' सोडून गेला.
चिंटूला बघायची जी एक सवय झाली
होती ती आता खंडित झाली.
सकाळी पेपर वाचायला घेतला रे
घेतला की, छोटू धावत येई.
शेवटच्या पानावरील चिंटू बघायची
त्याची धडपड चालू असे. आता त्या
जागी 'गप्पा टप्पा' हे सदर येतं. मी ते
फारसं वाचत नाही. पण अलीकडेच
त्यात आलेला एक किस्सा मला
फारच भावला. एक माणूस एका
रशियन घरात जाऊन तिथलं दार
ठोठावतो.
'कोणी पुरुष माणूस आहे का
घरात?'
एक चिमुरडी मुलगी दार उघडते.
'बाबा घरात नाहीत, बाहेर
गेलेत.'
'परत कधी येणार तुझे बाबा?''
'बरोबर २४ तास ३० मिनिट
आणि १५ सेकंदांनी.'
त्या माणसाला मोठं नवल वाटलं.
'बाळा, तू हे कसं काय सांगू
शकतेस?''
'कारण माझे बाबा अंतराळवीर
आहेत.'
'बरं, मग तुझी आई आहे का
घरात?''
'आई ना? शॉपिंगला गेलीय.'
'परत कधी येणार?''
'काही सांगता येत नाही.'
पाहिलंत? अंतराळात गेलेला
माणूस वेळेवर परत येतो. पण
खरेदीला गेलेली बाई परत कधी
येणार हे ब्रह्मदेवाच्या बापालापण
सांगता येणार नाही. जगाच्या
पाठीवर कुठेही जा. महिला वर्गाचा
हा गुणधर्म सर्व ठिकाणी सारखाच.
खरेदी म्हटलं की या महिलांच्या
अंगात बारा हत्तींचं का हत्तिणींचं
बळ शिरतं. या काय आणि किती
खरेदी करतील याचा अंदाज बांधणं
कठीण. परवाच कुठेतरी वाचलं,
जपानमध्ये एक गृहिणी बागकामाला
लागणारा छोट्यासा पाण्याचा पाईप
आणण्यासाठी बाजारात गेली आणि
येताना एक हत्तीच विकत घेऊन
आली. आता त्या हत्तीची
साफसफाई कुठल्या पाईपने करावी
म्हणून त्या बाईचा पती चिंताग्रस्त
आहे.
आमच्या घरची परिस्थिती काही
वेगळी नाही. पण त्यात थोडासा
फरक आहे. आमची सौ. किचन
स्पेशालिस्ट आहे. म्हणजे असं की,
स्वयंपाकघरात उपयोगी पडणारी यंत्रं,
उपकरणं, अवजारं आणि त्या
अनुषंगाने येणाऱ्या अनेक गृहोपयोगी
वस्तूंच्या खरेदीचा जबरदस्त शौक
आम्ही बाळगून आहोत. बाजारात

जे जे काही नवीन येईल ते ते
आपल्या घरात असायलाच पाहिजे
हा अट्टहास. वर्तमानपत्रात एखाद्या
नवीन उपकरणाची जाहिरात आली
रे आली, की बायको खरेदीला
गेलीच. ही खरेदी म्हणजे डोकेदुखी
असते. वर्षाचे बाराही महिने कुठे ना
कुठे सेल, व्यापारी पेठ, यांचा रतीब
चालूच असतो. पाल्याला टिळक
मंदिर, दादरला डिसिल्हा
हायस्कूलचं पटांगण, पुण्याला टिळक
मंदिर, या ठिकाणी 'भव्य विक्री व
प्रदर्शन' कायम वस्तीला असावं असं
वाटतं. पुण्याला तर जिकडे मोकळी
जागा सापडेल तिकडे या 'फेस्टीव्हल
शॉपी' कुत्र्याच्या छत्रीसारख्या उगवत
असतात. ह्या ग्राहकपेठांचं काही
कळत नाही. दरवर्षी तेच ते स्टॉल्स,
तोच तो माल आणि तीच ती माणसं
पुन्हा पुन्हा जाऊन काय खरेदी
करतात, ते त्यांचं त्यांनाच ठाऊक.
काय तर म्हणजे मराठी ग्राहकपेठ
आणि शिरल्या शिरल्या चपलांचं
दुकान. या दुकानांच्या जागादेखील
ठरलेल्या. दर वेळी ती ठराविक
क्रमानेच आढळणार. सुवासिक
अत्तरं, सुगंधी उटणं, पावडरी, तेलं,
असल्या स्टॉल्सला लागून झुरळं
मारण्याच्या औषधांचा स्टॉल. आता
हा परफ्यूम आणि ते बेगॉन स्प्रे यांचं
काय नातं, हे परमेश्वर जाणो. अशा
प्रदर्शनात आमची सौ. मात्र इतके
तिकडे न बघता थेट गृहोपयोगी
वस्तूंच्या विभागाकडे एखाद्या
लोहचुंबकाने खेचावं ना, तशी
चाललेली असते. आता वाटेत
'चुंबकीय चिकित्सा'- म्हणजे
'मॅग्नेटिक थेरपी' - असा एक गाळा
असतो. पण तिथले लाल-निळ्या
रंगाचे, छोटे-मोठे लोहचुंबक तिला
आकर्षू शकत नाहीत. ती आपल्या
आवडत्या दुकानासमोर येऊन उभी
राहते आणि मागून आम्ही खांद्यावर
पिशव्या वागवत! अहो, त्या
दुकानात कसली रद्द उपकरणं
असतात. लहान लहान चाकू काय,
सुऱ्या काय, चिमटे काय, लेमन
क्रशर काय, काही विचारू नका. त्या
लेमनक्रशरमध्ये सामान्य आकाराची
लिंबाची फोड व्यवस्थित बसत नाही.
दाबायला गेलं की, 'चल रे लिंबा
टुणूक टुणूक' कोठे उडी मारेल
सांगता येणार नाही. एकदा हवाबंद
डबा उघडण्यासाठी एक 'टीनकटर'
घेऊन आलो. डबा उघडण्यासाठी
एकाला त्याचं हँडल पकडावं लागलं,
दुसऱ्याला त्याची कळ फिरवावी
लागली आणि तिसऱ्याला खुद्द तो
डब्बा घट्ट पकडून ठेवावा लागला.
(पान ५ कॉलम २ वर)

आठवणींच्या हिंदोळ्यावर

बर्फाचा गोळा

-सौ. त्वरिता संजय दळवी

ह्यावर्षी उन्हाळ्याने कहरच केला आहे. स्वतःचा 'भाव' वाढवण्याला काही मर्यादा हव्यात की नकोत! आज कायतर म्हणे ३७ डिग्री, उद्या कायतर ३८ डिग्री. नुसता 'ताप' आणलाय. पाणी पिऊन पिऊन पोटाला तडस लागली होती. थंडाव्यासाठी घरगुती उपायांचे प्रयोग करण्याचा मी प्रयत्न केला. एक चमचा सब्जा पाण्यात भिजवून वाटी फ्रीझमध्ये ठेवली आणि भिजवलेल्या सब्जाचा एक एक चमचा पाण्यात मिसळून दिवसातून २-३ वेळा मी ते पाणी पिऊ लागले. स्वतःच केलेला उपाय म्हटल्यावर मला ते पाणी पिऊन 'थंड' वाटू लागले.

सब्जाचा गुळगुळीत स्पर्श जिभेला होताच आठवले ते रस्त्यावरचे लिंबू सरबत. मी लागलीच सर्वासाठी लिंबू सरबत तयार केले. त्यात साखर, काळंमिठ घातलं आणि सब्जाही घातला. आहाहा... फ्रिजमधून लिंबू सरबताचा ग्लास काढून ते सरबत गटगट पिण्यातली मजा काही औरच असते.

पण रणरणत्या उन्हात रस्त्याने जाताना जो हवाहवासा वाटतो तो म्हणजे बर्फाचा गोळा.

बर्फाचा गोळा विकणारा भय्या हातगाडी घेऊन सहसा मोक्याच्या ठिकाणी उभा असतो. गाडीच्या खालच्या भागाला एक छोटी घंटी बांधलेली असते. भय्या गाडी हाकतो त्यावेळी एक दोरी खेचून ती घंटी वाजवून आपल्या येण्याची वरदी देतो. गाडीच्या तीन बाजूला रंगीबेरंगी सरबताच्या काचेच्या बाटल्या आकर्षित करत असतात. डाय्या बाजूला पाण्याने भरलेली साठ, पुढ्यात लिंबाच्या फोडी, गाडीच्या खालच्या बाजूला लाल कापडात गुंडाळलेल्या आणि प्लास्टिकच्या आवरणाने ठेवलेल्या बर्फाच्या लाद्या, असा त्या गाडीचा थाट असतो. कधी एखादे गोल फिरणारे रंगीत चक्र एकीकडे खोचलेले असते. काही गोळेवाले लाकडाची किसणी वापरतात तर काही लोखंडाची. लोखंडाच्या किसणीमध्ये बर्फाचा मोठाला तुकडा पात असलेल्या तबकडीवर ठेऊन वरच्या तबकडीला असलेल्या खिळ्यांनी घट्ट केला जातो. मग हॅन्डलने बाजूला असलेले उभे चाक फिरवून बर्फाचा कीस पाडला जातो. तसेच लाकडाची किसणी असेल तर बर्फाचा फूटभर लांब तुकडा भय्या एका हाताने कापडात धरून लाकडी किसणीवर किसतो आणि दुसरा हात किसणीखाली धरून बर्फाचा कीस हात भरेपर्यंत जमवतो किंवा किसणीखाली ग्लास धरतो

आणि त्यात दाबून बर्फाचा कीस भरतो. मध्ये एका बाजूने थोडी वाकडी केलेली एक लाकडाची काडी त्यात रुतवतो. काडीच्या एका टोकाला घट्ट केलेला बर्फ आणि त्याखालच्या काडीला दोन्ही हातांमध्ये धरून रवीसारखा फिरवतो. बर्फाचे थंडगार तुषार आजूबाजूला उडतात. त्यातले काही आपल्या तोंडावरही उडतात आणि पिक्चरच्या ट्रेलरप्रमाणे पुढे येणाऱ्या सुखद अनुभवाची जणू झलक दाखवतात. मग आपल्याला हव्या असलेल्या रंगाच्या सरबताची धार बर्फाच्या गोळ्यावर भय्या कुशलतेने धरतो. कधी एकाच रंगाचा गोळा तर कधी विविधरंगी गोळा मीठमसाला आणि लिंबाचा रस शिंपडून आपल्या हातात आल्याबरोबर डोळे मिटून, ओठांचा चंबू करत सुर्दुर्दु करत एक लांब झुरका मारल्यावर जीभ जे भोगते ती सांगता येत नाही. स्वतः अनुभवाची लागते! एक-एका झुरक्याबरोबर संफेद होत जाणारा बर्फाचा गोळा, 'भय्या, थोडा सरबत डालोना!' च्या आर्जवात कधी संपतो ते कळतच नाही. उरते फक्त शांत झालेलं मन आणि ओठांवरची लाली.

मला मात्र लहानपणी बर्फाचा गोळा खायला बंदी होती कारण मला वरचे वर सर्दीखोकला व्हायचा. बाकीचे सवंगडी बर्फाचा गोळा खायचे तेव्हा मी अधाश्यासारखी त्यांच्याकडे पहायची. पण घरच्यांकडे पैसे मागायची सोय नव्हती. मी ४-५ वर्षांची असताना एकदा आम्ही चौघे, आई, बाबा, दादाआणिमी, अंधेरीच्या लल्लुभाई पार्कला फिरायला गेलो होतो. पार्कच्या बाहेर बर्फाच्या गोळेवाल्याभोवती गर्दी जमली होती आणि मला राहवेना. मी बाबांना सांगितले, "मला एक गोळा घेऊन घाना." बाबा म्हणाले, "तुला खोकला होईलना बाळा म्हणून नको." मी हट्टुच धरला. मला बर्फाचा गोळा हवाच होता. सरळ रस्त्यात झोपून गेले आणि मोठ्याने गळा काढला. आई आणि दादा हडबडले. बाबांनी दोघांना पुढे जायची खूण केली. मला एकदा विचारले, "उठतेस का निघून जाऊ?" मी अजून हातपाय आपटले. बाबा सरळ पुढे चालत निघून गेले. मग माझे धाबे दणाणले. रडतच त्यांच्या मागे धावले. नंतर पार्कमध्ये खेळण्यात मग्न झाले. परतीचा प्रवास बाबांच्या कडेवरून करताना आधीचा गोंधळ विसरून गेले. पण एकमात्र झालं, त्या दिवसानंतर आजतागायत मी

(पान ३ कॉलम २ वरून)

आणि तो आणि ती एकत्र मिळून हप्त्याची मालिका सुरू करतात. पण यातही ती दोघे आपल्या परिवाराला सुखी कसे ठेवायचे याची तजवीज करत असतात आणि या कालावधीत परिघाचा काटा १८० अंश पलिकडे सरकतो.

आता हळूहळू त्याची इनिंग २१० अंशाकडे झुकत असते. या कालावधीत तो व ती बऱ्यापैकी स्थिरावलेले असतात. घरदार, स्थिरावलेली नोकरी, दागदागिने, मुलांचे उच्चशिक्षण, नोकरचाकर यामध्ये तो परिवार समृद्ध असतो. काहीवेळा तर स्कूटर कार यांचाही तो उपभोग घेतो, या काळात तो अनेकदा विदेशवारीही करतो.

पण यानंतरचा टप्पा २१० अंश ते ३६० अंश हा काहीवेळा अपेक्षाभंग करणाराही ठरतो. ज्या कळ्यांचे चांगले संगोपन करून त्यांचे आपण टवटवीत फुलात रुपांतर केले ती फुले आपल्याला त्यांच्या सुगंधाचा आनंद देण्याऐवजी काट्यांचे दुःख देतात. हा टप्पा फारच कमी लोकांना भाग्याचा ठरतो. काही सूझ व्यक्ती या टप्प्याचा आनंद एखाद्या स्थितप्रज्ञ साधूप्रमाणे घेतात. तर काहीजण घरातच भांडणे उकरून महाभारताची पुनरावृत्ती करतात.

कधीही कोणताच हट्ट केला नाही.

माझ्या विमलमावशी (स्मिता लालसेन कोठारे) कडे ठाकूरद्वारच्या करेलवाडीत मी सुट्टीत राहायला जायची. त्यांच्याकडे दुपारी एक गोळेवाला येई. त्याचं नाव बच्चू. बच्चूचा बर्फाचा गोळा जरा वेगळा होता. माझी मावसबहीण सीमा (डॉ. प्रिया धुरंधर) नेहमी त्याचे गुणगान गायची. तो कसा रूहअफजा किंवा खरा रासबेरी सिरप वापरतो, इतर गोळेवाल्यांसारखा कुठलाही स्वस्त्यातला नाही, असे ती छातीठोकपणे सांगायची. शिवाय बच्चूचा 'क्रीमचा गोळा' हे त्याचे वैशिष्ट्य होते. साध्या बर्फाच्या गोळ्याबरोबर वाटीत रासबेरीमिश्रित दूध तो द्यायचा. त्यात बुडवून गोळा खायचा. मावशीकडे असल्यामुळे मला एखादा गोळा खायला मिळायचा. इतर मावस आणि मामेभावंडे मात्र सिमाला 'आमचा बच्चू, आमच्या बच्चूचा गोळा' म्हणून चिडवायचे.

माझ्या धाकट्या मुलीचा १ एप्रिलचा जन्म. त्यामुळे तिचे बारसे मे महिन्यात झाले. त्यादिवशी पाहुण्यांना जेवणानंतर प्रथेप्रमाणे आईसक्रीम न देता माझ्या नवऱ्याने एका बर्फाच्या गोळेवाल्याला हॉलच्या दारात गाडी घेऊन उभे केले. घरच्या मोठ्यांनी त्याला विरोध करून खूप समजावण्याचा प्रयत्न केला. पण तो आपल्या मतावर ठाम राहिला. जेवणानंतर गम्मत अशी झाली की

-आणि पाहता पाहता परिघाचा काटा ३६० अंश म्हणजे पुन्हा शून्यावर स्थिरावतो. यावेळी आपली शेवटची बांधाबांध सुरू असते. बऱ्याचदा काही दुर्भाग्य जन आपण शून्य टप्प्यावर पुन्हा कधी पोहोचतो याची आतुरतेने वाट पहात असतात. तर बरेचजण एखाद्या आत्मतृप्तीने या क्षणांना सामोरे जातात. तेथेही आप्तस्वकीय सगेसोयरे, मित्र परिवार आपली सोबत करतात. पण शेवटी जाणारे आपण एकटेच असतो.

तर मंडळी; इतका उहापोह करण्याचा उद्देश म्हणजे आपण सर्वांनी खरोखरच शून्य ते शून्य या अंशात्मक परिघाचा जागरूकतेने विचार करायला हवा. जमेल तितके चांगले करावे. लोकांना मदत करावी. चांगले मित्र मिळवावे. जाणे तर अटळ आहे. पण आपण गेल्यावरही अनेकांच्या मनात आपल्या वियोगाचे प्रतिबिंब ठळकपणे रहावयास हवे आणि जर हे खरोखरच हवे असेल तर केवळ पैसे अथवा इस्टेट उभारून हे शक्य नाही. यासाठी मनाचे बंध जुळायला हवेत. इतके जरी आपणास उमजले तरी आपले जीवन खरोखरच सार्थ होईल असे म्हणावेसे वाटते.

मोबा. ९८२१६०७५९३

*

प्रथम बिचकत पण मग गालातल्या गालात हसत सर्व वयस्कर मंडळींनी गोळेवाल्याकडे मोर्चा वळवला आणि हसतखिदळत सगळेजण एकापेक्षा अधिक गोळे खाऊ लागले. लाल ओठ आणि जीभ दाखवणारे त्या साऱ्यांचे फोटो आजही आमच्या संग्रही आहेत. सर्व मोठ्यांनी संजयचे मनापासून आभार मानले. त्यांचं म्हणणं होतं की आम्ही ह्या वयात कुठे गोळा खायला जाणार होतो. शिवाय कित्येक वर्षांपासून विस्मृतीत गेलेली मजा त्यांना पुन्हा अनुभवायला मिळाली होती. बच्चेकंपनी तर मोकाट सुटली होती. जो तो समोरच्याला गोळा भरवत तरी होता नाहीतर खायचा आग्रह करत होता.

तर अशी ही बर्फाच्या गोळ्याची गम्मत. उन्हाळा आला की हवाहवासा वाटणारा आणि मोठ्यांनाही लहान करणारा. मीही आता कधी बर्फाचा गोळा खालला की बालपणीचा माझा हट्ट आठवतो आणि ओठांबरोबर गालही लाल होतात!!!

मो. ९८२०३५६३०२

*

चित्रप्रदर्शन अहवाल

चित्रप्रदर्शनावर श्री, दीपक धैर्यवान, माधुरी कीर्तिकर आणि सौ. सुजाता कीर्तिकर यांनी दिलेला अहवाल जागेअभावी पुढील अंकी देण्यात येईल.

‘स्फूर्ती’

सौ. निकेता प्रशांत राणे ही प्रभुतरुणाची एकेकाळची अतिथी संपादक. प्रभुतरुणाशी असलेली ही मैत्री तिने टिकवून ठेवली आहे. तरुणासाठी ती अधूनमधून कविता देत असते. इतरत्रही तिचे हे हौशी प्रयोग चालू असतात. पण निवृत्तीनंतर तिच्या कवितांना बहर आला आणि स्वतःच्या विवाहाची चाळीशी साजरी करण्याच्या स्फूर्तीतून तिने या कवितांना पुस्तकाचे कोदण देण्याचे ठरविले. पुस्तकाचे नावही साजेसेच - ‘स्फूर्ती’. मग हक्काने तिने माझ्याकडे प्रस्तावना मागितली आणि प्रकाशनही माझ्याच हस्ते करण्याचे ठरविले. ती कामाला लागली. साहित्यातील जाणकार अनुभवी कार्यकर्ती मृदुला प्रभुराम जोशी यांनी पुस्तक प्रकाशक गाठून दिला. फार छान, सुबक असे ‘स्फूर्ती’ पुस्तक तयार झाले. प्रकाशनसाठी दि. ५-५-२३ रोजी खारचा सांस्कृतिक हॉल ठरला. मृदुला आणि मी त्या पुस्तकाचे एकत्रित प्रकाशन केले. हा फक्त प्रकाशन समारंभ नव्हता; तर तो होता लग्नाच्या वाढदिवसाचा सोहळा. मग काय? निकेताच्या मैत्रीणींनी मंचावर तिच्याभोवती फेर धरून तिचे स्वागत केले. तिचीच मैत्रीण सौ. संजीवनी

(पान २ कॉलम ४ वरून)

रमल्यावर आईही आपल्या कामाना निघून गेली.

‘लक्ष ठेवा रे त्याच्यावर.’ तिने आम्हाला जाता-जाता सांगितलं. लॉलीपॉप कधी-कधी काडीतून निसटून तोंडात फिरत राहातं. त्याचा तुकडा पडून तो गिळला जातो. तो वाकडा-तिकडा असला, तर घशात अडकूही शकतो. त्यामुळे लॉलीपॉप संपेपर्यंत त्याला निरीक्षणाखाली ठेवणं गरजेचं होतं.

वर्षानुवर्ष लोटली. अनेकदा आईस्क्रीमची फॅमिली-पॅक्स आणायसाठी दुकानांत जाणं झालं. त्यांच्या फ्रीजरमध्ये डोकावणं झालं. बहुतेकदा दुकानदारांनी सांगितलेल्या तोंडीवर्णनांवरून कुठलं आईस्क्रीम घ्यायचं, ते ठरवलं गेलं. पण आईस्फूर्तीच्या गाडीत डोकावणं राहूनच गेलं. चौपाटीसारख्या ठिकाणी अजूनही आईस्फूर्तीच्या गाड्या असतात. पण तिथे आईस्फूर्ती घेण्यासाठी जाणं होतच नाही. गेलं तरी आईस्फूर्ती खायचा धीर होत नाही. शिवाय धीर करून खाल्लंच, तरी शरीराला ते पेलेल याची खात्री नसते.

रोज वॉशिंग-मशीन झाल्यावर त्याचं झाकण उघडून आतले कपडे काढायसाठी डोकावलं की आईस्क्रीमच्या गाडीत डोकावायचं राहूनच गेलं याची आठवण झाल्याशिवाय राहात नाही.

मो. ८७७९१९४०४२

✱

जोशी हिचे निवेदन, आयोजन होते. या मैत्रीणीवरही संग्रहात कविता आहे; बरं का! मग श्री. प्रशांत आणि निकेतांना गंमत प्रश्न विचारून तिने बहार आणली. श्रोत्यांनाही निकेताबद्दल बोलते केले. मंचावर श्री. प्रशांत होतेच आणि तिच्या आई वृंदा जयकरही होत्या. त्यांनी आशीर्वादपर भाषण केले. मृदुला आणि मी... आमची घट्ट मैत्री, नाते. जवळच्या बहिणी, एम.ए.ला एकाच वर्गात आणि साहित्याची गोडी... त्यामुळे आम्ही या समारंभात पाहुणे नव्हतोच; भाषण केले तरीही. वृंदाताई, निकेता यांनी कवितावाचन केले आणि निकेताने लिहिलेली लावणी संजीवनी यांनी ठेक्यात गाऊन दाखविली. बहार आली. तिथे भेट म्हणून अनेकांना हा संग्रह दिला. डॉ. सुमन नवलकर, डॉ. वैजयंती अजिंक्य, श्री. दीपक धैर्यवान यांचे रसिकतेने फार छान अभिप्राय आलेही. हा कवितासंग्रह ही सुरुवात आहे. निकेता असेच आणखी आणखी संग्रह प्रकाशित होत राहोत. शुभेच्छा!

पाठारे प्रभु सोशल समाज

दिनांक १ जुलै २०२३, शनिवार रोजी पाठारे प्रभु समाजाची अभंग यात्रा दुपारी ४ वाजता पाठारे प्रभु चॅरिटीजचे व्यंकटेश मंदिर, ठाकुरद्वार, मुंबई ४००००२ येथे साजरी होणार आहे. सोशल समाजाच्या सभासदांना या सोहळ्यात सहभागी होऊन आपले गाणे सादर करावयाचे असल्यास कृपया पुढील क्रमांकांवर संपर्क करावा.

श्रीमती स्वाती राणे ९८७०७६२६५१

सौ. नीता सेंजित ९८२०१६६६२८

श्री. जयंत कीर्तिकर

९८६७९५८५३५

श्री. प्रदीपराणे ९८२०१०४५८८

(पान ३ कॉलम ४ वरून)

एवढं करून तो कटर जागेवरून ढिम्म हलला नाही. मग हातोडा, स्कू ड्रायव्हर, जे हाताला सापडेल त्याचा प्रयोग करावा लागला आणि शेवटी त्या डब्यातल्या पदार्थाचा सत्यानाश झाला तो वेगळाच. या प्रदर्शनात ‘अजिंक्य ब्रदर्स’ यांचा स्टॉल हटकून सापडतो. हे लोक वेगवेगळ्या पिशव्या, हँडबॅगा बनवतात. त्यांच्या पिशव्या मात्र खूप टिकाऊ असतात. फाटता फाटत नाहीत. आमची सौ. मात्र दर वेळेला एक नवीन फॅशनची बॅग खरेदी करते. आत्तापर्यंत एवढ्या बॅगा जमल्यात की, त्यांचं एक प्रदर्शन भरवावं या विचारात मी आहे.

मला स्वतःला तो भाज्या कापण्याचा स्लाईसर बघायला फार आवडतो. तिथला पोरगा त्या स्लाईसरने सटासट काकडी, टोमॅटो, गाजर, बीट यांचे काप काढत असतो. कांदा काय किसतो, कोबी काय चिरतो आणि मग त्या हिरव्या,

पिवळ्या, लाल चकत्यांची रचलेली ती सुंदर आरास अगदी बघण्यासारखी असते. त्या पोराचा हात जेवढा भराभर चालतो ना, त्याच्या दसपट चालते त्याची जीभ. मग काय, बायकोच्या खरेदीत आणखी एक भर पडते. घरी आल्यावर त्या स्लाईसरने हाताशिवाय दुसरं काहीही कापलं जात नाही. विचार केला, ते हजार बाराशेच उपकरण विकत घेण्यापेक्षा त्या पोरालाच स्लाईसर घेऊन घरी बोलवावं, काय कापायचं ते कापून घ्यावं. काम झाल्यावर पाठवून द्यावं. पाहिजे कशाला नसती झंझट? इलेक्ट्रिक पॉप अप टोस्टर. घरात दोन पडलेत - हा तिसरा. यात टोस्ट झाला की आपोआप ‘अप’ होतो. पण आमचा टोस्टर टोस्ट असा काही भिरकावून देतो की, स्लीपमध्ये उभं राहावं तशी फिलिंग करावी लागते. या उपकरणात बरं का दोन प्रकार असतात. विजेवर चालणारी, त्याचप्रमाणे तशीच हाताने चालवण्याची. कोथिंबीर कापण्याचं एक लहान यंत्र, मिरच्यांसाठी दुसरं, आल्यासाठी वेगळं आणि लसणासाठी तिसरं. दाण्याच्या कुटासाठी आणखी एक वेगळं यंत्र. आता घरी ‘फूड प्रोसेसर’ नावाचं भलं मोठं यंत्र असतं. पण सोबतीला ही चिल्लीपिल्ली.

“काय गं? आपल्याकडे एवढा मोठा फूडप्रोसेसर आहे. मग या छोट्या छोट्या यंत्रांची गरज काय?”

“तुम्ही गप्प बसा हो. काही कळत नाही तुम्हांला. अहो, छोट्या कामासाठी छोटी यंत्रं आणि मोठ्या कामासाठी मोठी.”

हे छोट्या-मोठ्यांचं गणित मोठं अजबच. चपातीचं पीठ मळण्यासाठी हँड ऑपरेटेड मशीन आणलं. त्यात म्हणे दोन मिनिटांत कणीक तिंबून तयार होते. पहिल्याच प्रयत्नात त्याचं हँडल तुटलं. मग तो मोडका हात घेऊन दुकानापर्यंत पायपीट करण्याची पाळी अस्मादिकांवरच येते. अरे हो! त्या घरघंटीचा आणखी एक प्रकार. दुकानात तशी शांत वाटणारी ही पिठाची चक्की घरी आल्यावर अंमळ जास्तच आवाज करतेय असं वाटतं. कारण सोसायटीतला प्रत्येकजण विचारून जातो.

“काय हो? कसला आवाज येतोय?”

“का हो, काय चाललंय काय?”

“तुमच्याकडे टाईल्स पॉलिशिंगचं काम चाललंय वाटतं?”

कमाल आहे या लोकांची! अहो, सोसायटीचा पाण्याचा पंप गेले कित्येक महिने भयानक आवाज करतो. तो चालू केला रे केला की, साऱ्या बिल्डिंगला हादरे बसतात. पण त्याचं कुणाला काही वाटत नाही. आमच्या घरात घरघंटी सुरू

झाली रे झाली की, दरवाज्यावरची घंटी वाजते.

या बायकांचं काय मानसशास्त्र आहे कोणास ठाऊक! सरळ चांगल्या दुकानात जाऊन रीतसर माल खरेदी करावा तर ते नाही. असल्या ग्राहकपेठा आणि प्रदर्शनातून खरेदी करण्याची त्यांना एक वेगळीच नशा चढते. कधी कधी इथला माल एवढा कुचकामी निघतो की एवढा हलका माल बाहेर कुठेही पाहायला मिळणार नाही. माझा एक मित्र एकदा मला म्हणाला, “अरे, या बायकांना खरेदीला जाताना नवरा बरोबर का लागतो ठाऊक आहे?” “का?” “अरे, हक्काचा हमाल म्हणून.” मी म्हणतो ही फुकटची हमाली परवडली, पण भर प्रदर्शनात “तुम्ही गप्प बसा हो,” “तुम्हाला काही कळत नाही.” “अहो, तिकडे कुठे चाललात? अजून ही बाजू पाहायची आहे,” असं जेव्हा चारचौघांत एकाचं लागतं ना, तेव्हा ही शॉपिंग बॅग आपल्याला पोटात घेईल तर बरं होईल, असं वाटतं. आपण काही सुचवलं तर त्याला वाटाण्याच्या अक्षता लावल्या जातात. एकदा असंच ‘स्पाऊट मेकर’ खरेदी करू या म्हटलं तर ‘इश! अहो ओल्या फडक्यात एक रात्र कडधान्य ठेवलं तर दुसऱ्या दिवशी मोड तयार. पाहिजे कशाला ते चारशे-पाचशेच डबडं!’ बघा, म्हणजे माझा हा मोडाचा प्रस्ताव लगेच मोडीत निघाला.

ती रुसीमाता नवऱ्याला अंतराळात सोडून एकटीच खरेदीला गेली होती. काय भाग्य असतं एकेकाचं. नाहीतर आम्ही. बायको खरेदीला निघाली की पिशव्या घेऊन तिच्या मागोमाग निघायचं. लग्नात एकदाच या बायका नवऱ्याच्या मागे सात पावले चालतात. पण नंतर मात्र उभं आयुष्य त्याला तिच्यामागे वणवण फिरावं लागतं. या बायका मोठ्या चतुर. सात पावलाच्या मोबदल्यात साताजन्मांची खरेदी करून ठेवतात.

‘अहो, हे पाहिलंत का?’ सकाळचा पेपर संध्याकाळी माझ्यासमोर फडकवीत ही ओरडली. मी ओळखलं, कुठल्यातरी प्रदर्शनाची जाहिरात आली होती. त्यात पुरणपोळ्या बनविण्याच्या सेमी अटॉमॅटिक मशीनची माहिती होती. सेमी अटॉमॅटिक म्हणजे त्यातलं पुरण आहे ना, ते हातानं बनवायचं आणि पोळ्या लाटायचं काम यंत्राचं. त्या यंत्राचं वजन साधारण पाच-सहा किलो आणि आकारमान २४x१५x१० आहे असं त्या जाहिरातीत नमूद केलं होतं. मी मुकाट्यानं एक मोठाली थैली शोधण्याच्या कामगिरीवर निघालो.

(‘सल-शिरा’ कथासंग्रहातून)

✱

प्रभुतरुण आश्रयदाते

१) सौ. विमल व श्री. माधव नायक,	२२) कै. कमलिनी रमाकांत प्रधान
२) सौ. नलिनी व श्री. रविंद्र रामराव मानकर,	२३) कै. नटवर्य शरद श्रीकृष्णनाथ गणपतराव दळवी
३) सौ. अनामिका बी. ए. एल.एल.बी.	२४) आद्य मराठी लघुलिपीकार कै. भुजंगराव रामचंद्र मानकर
४) कै. नटवर्य नारायण रामराव झावबा	२५) कै. वामन मोरेश्वर प्रभाकर
५) कै. सौ. मोतिराम विनायक जयकर	२६) कै. चंद्रकांत नारायण विजयकर, कै. कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे, कै. प्रविण चंद्रकांत नारायण, विजयकर, कै. वैभव कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे यांच्या स्मरणार्थ एक हितचितक
६) आद्य संपादक कै. विष्णु कृष्ण कोठारे	२७) कै. डॉ. विद्याधर चंद्रकांत नारायण विजयकर यांच्या स्मरणार्थ हितचितक
७) कै. रावसाहेब चंद्रकांत बालमुकुंद वेलकर	२८) कै. पूर्णचंद्र केशरीनाथ राव व कै. सौ. शीला पूर्णचंद्र राव यांच्या स्मरणार्थ
८) कै. सौ. सुशीला यशवंतराव कीर्तिकर	२९) डॉ. राम गोविंदराव नवलकर
कै. सौ. सुशीला व श्री. मोरेश्वर वि. प्रधान	३०) सौ. शुभांगी राम नवलकर
९) सौ. मीरा व श्री. रविंद्र नानूजी दळवी	३१) सौ. रीटा आणि श्री. मंदार माधवराव नायक
१०) कै. सौ. शालाका (अरुणप्रभा) शैलकुमार श्रीकृष्णनाथ दळवी	३२) कै. सौ. विजया व श्री. प्रकाश माधव नायक या त्यांच्या आईवडिलांच्या स्मृत्यर्थ उन्मेष प्रकाश नायक
११) कै. श्रीमती चंपुबाई आणि कै. आनंदराव सुंदरजी धराधर	३३) सौ. वृंदा आणि श्री. शाम विनायक जयकर
१२) कै. सौ. रोहिणी (रत्नप्रभा) श्रीकर राणे	३४) कै. श्रीमती जयश्री आणि कै. श्री. जयवंत विश्वनाथ कीर्तिकर स्मृत्यर्थ श्री. उमेशचंद्र जयवंत कीर्तिकर
१३) सौ. निलीमा व श्री. सृजन केशवराव राणे	३५) कै. श्रीमती प्रतिमा आणि कै. श्री. धाकलेश्वर बाळाजी जयकर स्मृत्यर्थ सौ. सुप्रिया उमेश कीर्तिकर
१४) कै. श्रीमती रोझाबाई आणि कै. बाळाराम केरोबा नायक	
१५) कै. शरद विनायक कीर्तिकर यांच्या स्मरणार्थ अनामिक	
१६) कै. सौ. दिलीप रघुनंदन कोठारे	
१७) कै. श्रीमती कमलजा आनंदराव अजिंक्य	
१८) कै. दिवाळीबाई व कै. डॉ. वामनराव आनंदराव विजयकर	
१९) कै. विष्णुराज बाळाराम नायक	
२०) अॅड. सदाशिव आनंदराव धुरंधर	
२१) कु. कस्तूर मोठाबाई जयकर	

प्रभुतरुणास देणगी

- * सौ. पूनम आणि श्री. माधव कुर्डेकर यांजकडून त्यांची कन्या चि.सौ. का. मिताली हिच्या २४/२३ रोजी झालेल्या विवाहाप्रतिष्ठे रु. ५०००/-
- * दिनांक २८-५-२३ रोजी झालेल्या श्री. प्रदीप शामराव कोठारे यांच्या पाचव्या स्मृतिदिनानिमित्त सुरेखा प्रदीप कोठारे यांजकडून रु. ५०००/-
- * सौ. निकेता आणि श्री. प्रशांत मोहनलाल राणे यांजकडून त्यांच्या विवाहाला ४० वर्षे (माणिक महोत्सव) झाल्याबद्दल आणि स्फूर्ती या काव्यसंग्रहाच्या प्रकाशनाबद्दल रु. १०००/- देणगीदारांचे आभार.

अभिनंदन

- * '३८ कृष्ण व्हिला' या नाटकाच्या प्रकाश योजनेसाठी श्री शीतल तळपदे यांना महाराष्ट्र राज्य पुरस्काराने गौरविण्यात आले.
- * उर्मिन बाँबी विजयकर यांची 'तन्वी हर्बल्स' च्या डायरेक्टर डॉ. मानसी धामणकर यांनी मुलाखत घेतली. जागतिक महिला दिनी त्यांना 'बुमेन्स अचिह्हर' अवॉर्ड बहाल करण्यात आला.
- * एशियाटिक सोसायटीतर्फे ५ मे ते ३ जून या कालावधीत दरबार हॉलमध्ये नकाशांचे प्रदर्शन भरविण्यात आले. सोसायटीचे अर्थ कार्यवाह असलेल्या सॉलि. राजन जयकर यांच्या पुढाकाराने हे प्रदर्शन आयोजित झाले.
- * पुणे येथील डॉ. डी. वाय. पाटील स्कूल ऑफ लिबरल आर्ट्स येथे जागतिक नृत्य दिनानिमित्ताने गुरू स्मृति तळपदे यांनी आंतरराष्ट्रीय परिषदेत 'भारतीय शास्त्रीय नृत्य' या विषयावर निबंध सादर केला.

- * श्री. श्रेयस तळपदे हे आगामी तमिळ चित्रपटात झळकणार आहेत. 'म.टा. सन्मान' प्राप्त झाल्या झाल्या लगेच ही सुखद बातमी!
- * १ मे रोजी साजरा झालेल्या प्रभु प्रभात वर्धापनदिनी प्रभु तरुणाच्या कोषाध्यक्ष डॉ. सौ. सुरेखा बन्सीधर धुरंधर यांना कै. यशवंत कीर्तिकर स्मरणार्थ धनवंतरी सुवर्णपदक प्राप्त झाले.

सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

आवाहन

- अॅड सौ. केतकी कोठारे - जयकर या पाठारे प्रभुज्ञातीची नव्याने नोंद करीत आहेत. यात कुटुंबाचे नाव, कुलदैवत, कुलदैवतांचा फोटो, दैवतांचे मूळ स्थान, कुलगोत्र इ. माहिती समाविष्ट असेल. कुलदेव आणि कुलदेवीचा 'स्कॅण्ड' फोटो 'जेपीइजी' स्वरूपात rajanjaykar1948@gmail.com वर पाठवावा असे आवाहन त्यांनी केले आहे. त्यांच्या मते प्रत्येक पाठारे प्रभुचे हे जणू 'पॅन' आणि 'आधारकार्ड' असेल. सर्व पाठारे प्रभुंनी त्यांना त्वरित प्रतिसाद द्यावा. त्यांचा पत्रव्यवहारासाठी पत्ता पुढीलप्रमाणे - कोर्ट व्ह्यू, तळमजला, १२६ महर्षी कर्वे रोड, मुंबई ४०००२०. मोबाईल : ९८२१०७२४१७

'असा मी'... 'अशी मी'

- दिनांक १०/५/२३ रोजी पा. प्र. महिला समाजाच्या बैठकीचे निमित्त साधून सौ. छाया विजयकर यांच्या ठाण्याच्या सोसायटी हॉलमध्ये श्री. सुबोध चितळे यांनी पु.ल. देशपांडेच्या 'असा मी असामी'चे एकपात्री सादरीकरण केले. सौ. भैरवी देसाई आणि सौ. छाया विजयकर यांच्यातर्फे उपस्थितांचा पाहुणचार झाला. पुलंच्या 'असा मी' नंतर

प्रभुतरुणाची डायरी

बाळा जो जो रे

- ०७-५-२३ सौ. भावना आणि श्री. ऋषभ जयदीप जयकर, कन्या, सांताक्रूझ
 - ११-५-२३ डॉ. सौ. ऋतुजा आणि डॉ. श्री. तन्मय प्रदीप विजयकर, पुत्र, वांद्रे
- कुर्यात् बटोर्मंगलम्!**
- ०१-५-२३ कुमार भैरव आनंद धैर्यवान, खार
 - ०१-५-२३ कुमार अश्वथ अमेय कीर्तिकर, मालाड
 - २१-५-२३ कुमार साहिल सुशैध नायक, बोरीवली
 - २१-५-२३ कुमार अथर्व अक्षय कीर्तिकर, खार
 - २१-५-२३ कुमार रोमिर तेजस प्रदीप राणे, ठाकुरद्वार
 - २१-५-२३ कुमार रुहान अनय राजन देसाई, कांदिवली
 - २१-५-२३ कुमार ओम अभिजित नवलकर, सांताक्रूझ
 - २२-५-२३ कुमार शुभम् नीलेश नायक, दहिसर
 - २२-५-२३ कुमार समर्थ संदेश दिलीप धुरंधर, बडोदे

कुर्यात् सदा मंगलम्!

- २९-४-२३ श्री शिल्पेश उमाकांत कोठारे कु. प्राजक्ता संजय आचरेकर (आं.ज्ञा.)
- ०७-५-२३ श्री. प्रथम ज्ञानेश मानकर कु. सावरी नितीन चौधरी (आं. ज्ञा.)

विवाह रौप्य महोत्सव

- ०७-५-२३ श्री. अमित अशोक तळपदे कु. दीपाली विठोबा तळपदे, खार

विवाह सुवर्ण महोत्सव

- १५-५-२३ श्री. व्यंकट पुरुषोत्तम देसाई कु. रेखा वसंतराव धराधर, बोरीवली.

विवाह हीरक महोत्सव

- २६-४-२३ श्री. अरविंद कमलाकांत धराधर कु. आशा शिवराम कामत

मरण

- १८-५-२३ श्री. बिपीन स्वरूपचंद्र तळपदे, वय ७२, बोरीवली (पूर्व)
- २४-५-२३ श्रीमती प्रतिभा सुभाष कीर्तिकर, वय ८१, पुणे

काहीजणांनी 'अशी मी' म्हणत कविता-कथांचे सादरीकरण केले. सौ. निकेता राणे आणि सौ. भैरवी देसाई यांनी कविता सादर केल्या; तर सौ. साया सुनील नवलकर आणि सौ. छाया दिलीप विजयकर यांनी कथा सादर केल्या. या छोटेशाना कार्यक्रमास मला आवर्जून निमंत्रण दिले; याबद्दल मनःपूर्वक आभार.

- सुहासिनी कीर्तिकर (संपादक)

शुभाशीर्वाद आणि अभिनंदन अदिती

तुझ्या यशाने घर हे झाले आनंदभुवन त्रिवार अभिनंदन अदिती, त्रिवार अभिनंदन आनंद तुझ्या वदनीचा झाला प्रतिबिंबित या सदनी असेच राहो अधिराज्य यशावर सदैव धिमंतिनी दोन्ही कुळाच्या बुद्धीचा मिळे तुला वारसा शान राखलीस उभय कुळांची उमटवुनी स्वतंत्र अपुला ठसा मायपित्याची लेक लाडकी कुशाग्र बुद्धिमती असाच जावो झोका तुझा उंच उंच अदिती सरस्वतीचा वरदहस्त तुझ्यावर कुठलीही घे शाखा शुभाशीष अमुचे, जाईल तिथेही तुझा उंच झोका

- नलूआत्या ऊर्फ पणजी (नलिनी तळपदे यांनी अदिती देसाईवर केलेली कविता)

परीक्षेतील सुयश

दहावी (आयसीएससी)

श्री आदिल नीलेश तळपदे ८५ टक्के (८५१/१०००)

दहावी (सी आय एससीई)

कु. आश्विला विवेक सुभाष विजयकर ९४.२ टक्के

दहावी (आयसीएससी)

श्री आरव रोहित सुभाष विजयकर ९७.८ टक्के

बारावी (आयएससी)

कु. अदिती सिमीत सुभाष देसाई ९७.२५ टक्के

श्री आरित प्रणव शिवनाथ देसाई ८९ टक्के

प्रतिक्रिया

Prabhu Tarun April'23 April issue depicts vivid correlation of different facades of Nature with Hindu Festivals.

Again your graceful homage to Late Shri. Veerpal Rane bringing in nutshell his achievements during his life span is commendable as an Editor.

Shri Nandkumar Vijayakars journey towards Farmhouse is appealing.

Wishing you Happy Centenary year of Prabhu Tarun

Regards
Arvind Dharadhar

हे मासिक मुद्रक, प्रकाशक श्रीमती सुहासिनी कीर्तिकर यांनी मालक बोर्ड ऑफ कंट्रोल प्रभुतरुण करिता मे. स्नेहेश प्रिंटर्स, ३२०-अ, शाह अँड नाहर इंडस्ट्रीयल इस्टेट, अ-१, धनराज मिल कंपाऊंड, सीताराम जाधव मार्ग, लोअर परेल, मुंबई-४०००१३ येथे छापून पारिजात बी-३, युनियन बँक एम्प्लॉईज को-ऑप. हौ. सोसायटी, पटेल इस्टेट, जोगेश्वरी (प.), मुंबई-४००१०२ येथे प्रकाशित केले.

संपादक: श्रीमती सुहासिनी कीर्तिकर

RNI NO. 14613/67